

In memoriam

Prof. HADŽI ALI EF. NAMETAK

U vremenu od kraja 1987. godine do danas umrla su dvojica suradnika *Anala* od još prvog njihova broja: 8. novembra 1987. umro je u Sarajevu profesor hadži Ali ef. Nametak, a 21. aprila 1990. godine, također u Sarajevu, umro je profesor hadži Fejzulah ef. Hadžibajrić.

Alija Nametak je rođen u Mostaru 6. marta 1906. godine. U rodnom gradu je završio mekteb, osnovnu školu i klasičnu gimnaziju. Potom se upisao na Filozofski fakultet u Zagrebu. Studirao je srpskohrvatski jezik i književnost, zatim francuski i ruski jezik, te nacionalnu historiju kao sporedne predmete. Diplomirao je 1929. godine. Po završetku studija dolazi u Sarajevo za urednika *Novog Behara*. Kad je primljen u državnu službu radi kao profesor na Srednjoj tehničkoj školi, zatim na učiteljskoj školi, pa na gimnaziji. Školsku godinu 1934. - 35. proveo je u Podgorici, također kao srednjoškolski profesor. Nekoliko godina je honorarno predavao srpskohrvatski jezik i u Gazi Husrevbegovoj medresi. 1945. godine je osuđen na 15 godina zatvora. Kazna mu je kasnije snižena na 12 godina. Godine 1954. je otpušten sa izdržavanja kazne. Po izlasku iz zatvora zapošljava se prvo u Institutu za proučavanje folkloru. Zatim radi u svojstvu bibliotekara na Muzičkoj akademiji, odakle 1973. godine odlazi u mirovinu. Od godine 1938. do 1945. uređuje *Glasnik Islamske vjerske zajednice*. Bio je i u uredništvu kalendara *Narodne uzdanice*, te *Hrvatske misli* (Sarajevo). Godine 1930. je uredio i izdao kalendar *Musa Ćazim Ćatić*, ali su mu ga vlasti zabranile. Od ovog kalendara je sačuvano tek nekoliko primjeraka. Aktivno je sudjelovao u radu Muslimanskog kulturnog društva *Narodna uzdanica*.

Svoj bogati i vrijedni književni, kulturni, društveni i javni rad Nametak je počeo još kao dvanaestogodišnji dječak, zapisavši nekoliko narodnih pjesama od svoje majke Fatime, ro-ene Čatrnja. Sabiranjem i objavljivanjem narodnih umotvoriona Nametak se bavio, može se slobodno reći, cijeli svoj život. Sâm ili u izdanju knjižare Hadži Ahmeda Kujundžića u Sarajevu, štampao je više zbirki narodnih pjesama i pripovjedaka. 1938. godine štampao je *Narodne muslimanske junačke pjesme*. Drugo izdanje ovih pjesama je izišlo 1941., a treće 1943. godine. *Muslimanske narodne pripovijesti iz Bosne* štampane su 1944. godine. Iste godine su izašle i *Muslimanske narodne ženske pjesme*. Zbirka narodnih pjesama *Od beške*

do motike štampana je 1970. godine, a Narodne pripovijesti bosansko-hercegovačkih muslimana 1975. godine.

Pripovijesti i novele počeo je objavljivati 1928. godine u zagrebačkim književnim časopisima: Književnik, Omladina, Savremenik, Vijenac, Hrvatsko kolo, a kasnije i muslimanskim listovima i kalendarima. Posebno su mu štampane zbirke pripovijesti i novela: Bajram žrtava (Zagreb, 1931.), Dobri Bošnjani (Zagreb, 1937), Za obraz (Zagreb, 1941.), Ramazanske priče (Sarajevo, 1941.), Mladić u prirodi (Sarajevo, 1943.&, Dan i sunce (Sarajevo, 1945.&. U seriji Pet stoljeća hrvatske književnosti štampane su Nametkove neke pripovijesti i novele pod naslovom Izabrana djela (Zagreb, 1969.). U knjizi su također štampani i radovi Ahmeda Muradbegovića, Jakše Kušana i Ante Deana. O Nametku kao piscu pripovijesti i novela književna kritika je još poodavno dala pozitivan sud.

Iz područja historijskog i kulturnog života bosansko-hercegovačkih muslimana prof. Nametak je objavio više radova. U petom godištu (1931. - 1932.) Novog Behara štampan mu je rad Tristagodišnjica prvog tursko-hrvatskog rječnika. Tu se radi o poznatom Tursko-bosanskom rječniku Muhameda Hevajje Uskufije, poznatom pod imenom Potur Šahidija, odnosno Makbuliarif. Trideset i pet godina kasnije Nametak će ovaj rječnik znanstveno i kritički obraditi i štampati ga u Građi za povijest književnosti hrvatske ^knjiga 29, 1968. god.). Studija ima 160 strana. Na ovaj rječnik će se A. Nametak još jednom osvrnuti u radu Tri rukopisa „Makbuli-a-rifa“ („Potur-šahidije“), štampanom u Analima Gazi Husrevbege biblioteke (knjiga V-VI, 1978., str. 145-164&.

U Novom Beharu su štampani i sljedeći njegovi radovi: Islamska dionička štamparija kao kulturna ustanova (god. IV, 1930.-31, br. 16 i 17), Stari most u Mostaru (god. IV, br. 21&, Dr. Safvetbeg Bašagić. 6. V 1870. - 6. V 1930. (god. IV, br. 22 i 23), Karadžozbeg i njegovo doba (god. VII, 1933. - 34., br. 3 i 4), Hamdija Krteševljaković - učenjak i čovjek (god. XIII; 1939. * 1940, br. 1-6). O Starom mostu u Mostaru napisao je još jedan rad, mnogo duži i sa više historijskih podataka i štampano ga u listu Napredak (Sarajevo, 1932.). U Glasniku Islamske vjerske zajednice (god. VII, 1939., brojevi 1, 2 i 3) štampan je rad Islamski kulturni spomenici u Bosni i Hercegovini. Kao dodatak ovom radu je članak Islamski kulturni spomenici u Hercegovini i Crnoj Gori, objavljen u kalendaru Narodna uzdanica za godinu 1940., str. 112-130. Prije ovih radova štampano je članak Islamski spomenici u Jugoslaviji (Glasnik IVZ, god. V; 1937., br. 10) zagovarajući njihovu obradu, čuvanje i njegovanje.

Prateći svakodnevni život muslimana Bosne i Hercegovine, a i sam sudjelujući u njemu, prof. Nametak je napisao niz članaka, osvrćući se na

aktualnost pojedinih pitanja i događaja. U Novom Beharu su mu štampani na pr. članci: Uz rođenje Muhammeda, Božjeg Poslanika (god. IV, 1930.-31., br. 8), Bosansko-hercegovački muslimani prema statistici imama matičara (god. V, 1931.-32., br. 5), Život muslimanskog književnika (god. VI, 1932.-33, br. 17), Sloboda (god. VII; 1933.-34, br. 22), Unutarnje misionarstvo (god. VII, 1933.-34., br. 24), O govoru i pisanju (god. VIII, 1934.-35., br. 3-4), Rujet (u obranu astronomije) (VIII, 1934.-35., br. 9-10), O popularnom pisanju (god. IX, 1935.-36., br. 9-13), Znanje i etika i njihova primjena u životu (god. XVI, 1944., br. 2). U Glasniku pak Islamske vjerske zajednice štampao je i ove radove: Ramazan (god. IV, 1936., br. 11), Dan vakifa (god. V, 1937., br. 11), Problem vakufskih sirotišta (god. VIII, 1940., br. 5), Vrijedanje vjerskih osjećaja (god. IX, 1941., br. 1), Spašavanje naše siročadi (god. X, 1942., br. 9), Za spas naše djece (god. XII, 1944., br. 6-7).

U memoarskim člancima a povodom smrti istaknutih javnih i kulturnih radnika iz redova muslimana Bosne i Hercegovine (Šafvetbeg Bašagić, Hadži Mehmed Džemaludin Čaušević, Dr. Mehmed Spaho i dr.), prof. Nametak je donio toliko podataka iz života ovih ljudi, da se iz njih saznaju detalji o nastanku pojedinih djela njihovih, držanju ovih ljudi u datim momentima i sl.

Nametak je surađivao u mnogim muslimanskim i drugim listovima (novinama, časopisima, godišnjacima) i kalendarima i u njima objavio veliki broj članaka i drugih napisa. Tako je, primjera radi, objavio u Novom Beharu preko 100 priloga, u Glasniku Islamske vjerske zajednice (kasnije Glasnik Vrhovnog islamskog stajrešinstva) preko 50, u kalendaru Narodne uzdanice također preko 50 priloga. Među tim radovima ima mnogo nekrologa i kraćih životopisa mnogih muslimanskih književnika, kulturnih i društvenih radnika kao i „običnih, ljudi. Na taj način sačuvana su od zaborava mnoga imena iz bliže i dalje prošlosti muslimana Bosne i Hercegovine.

Suradujući u zagrebačkom Obzoru i drugim tamošnjim novinama Nametak je upoznao tamošnju čitalačku publiku sa kretanjima u književnom kulturnom i društvenom životu bosansko-hercegovačkih muslimana. Time je on mnogo doprinio boljem razumijevanju muslimana Bosne i Hercegovine, njihova života i rada.

Pored sakupljanja i objavljivanja narodnih pjesama i pripovjedaka prof. Nametak je priredio za štampu još 1925. godine knjižicu Nasrudin Hodža - Njegove šale i dosjetke. Drugo izdanje ove knjižice izašlo je 1942. godine, oba puta u izdanju Prve muslimanske nakladne knjižare Muhameda Bekira Kalajdžića. Stotinu i jednu Nasrudin-hodžinu šalu

Nametak je izdao 1968. godine u Sarajevu. Posebno treba istaknuti Bibliografiju folklorne građe deset godišta Behara s indeksom motiva, što je prof. Nametak uradio a Institut za proučavanje folkloru izdao kao Dopunsko izdanje svoga Biltena 1957. godine. Velika je šteta da je ova Bibliografija umnožena ciklostilom a nije normalnom štampom. Nametak je izradio i Bibliografiju folklorne građe u listu Gajret. Rukopis ove Bibliografije je ostao u bivšem Institutu za proučavanje folkloru.

U kalendaru Narodna uzdanica za 1936. godinu prof. Nametak je štampao rad Gaševićev Bosanski mevlud, gdje je uz kraći predgovor donio Gaševićev prevod Sulejman Čelebijina Mevluda po izdanju iz godine 1311. po Hidžri (1893. - 1894.). Od ovog rada bio je i separatan otisak. Kako se Gaševićev Mevlud kod nas mnogo učio, brzo je nestalo i ovog Nametkova izdanja, jer je arebica, na kojoj se Gaševića Mevlud dotle desetak puta štampao, sve manje upotrebljavala. Nametak je svoje izdanje ovoga Mevluda još nekoliko puta štampao. Neka od ovih izdanja su izašla u izdanju knjižare H. Ahmeda Kujundžića.

U zajednici sa Rešadom Kadićem Nametak je priredio za štampu i zajednički izdali Pobožne pjesme bosansko-hercegovačkih muslimana. Knjiga je štampana 1969. godine. Kako se knjiga brzo rasprodala, a tražnja bila velika, priređivači su pripremili i drugo, prošireno, izdanje, a štampalo ga je Starješinstvo Islamske zajednice za Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Sloveniju 1980. godine. Prvo izdanje ima 208 stranica a drugo 224. Na oba izdanja kao priređivač je naznačen iz određenih razloga samo Rešad Kadić. Na primjerku, poklonjenom od priređivača autoru ovog napisa, označeni su obojica kao priređivači i to prvo Nametak, a potom Kadić. Prof. Nametak je 1927. godine priredio za štampanje i knjižicu Ibrahim (terzija) - Pobožni spjev za muslimansku mladež. Knjižicu je izdala Prva muslimanska nakladna knjižara (M. B. Kalajdžić) u Mostaru

O Hadži Ali ef. Nametku kao muslimanu i praktičnom vjerniku može se govoriti samo najbolje. Kao vjernik izvršavao je osnovne vjerske dužnosti redovno, ustrajno i nepokolebljivo svugdje i u svakoj prilici. Pet dnevnih namaza redovno je obavljao i kad god je bio u prilici to je u džematu radio. Ramazan je s veseljem dočekivao i uvijek mu se radovao. Zekat i druge vrste sadake davao je u većoj količini, nego je bio dužan. Čim mu se ukazala prilika i materijalne mogućnosti mu dozvolile, zajedno sa svojom vjernom suprugom, obavio je i hadž. Za koga bi saznao da je u nevolji i sam je, a i druge upozoravao, pomagao je.

U mahali, gdje je stanovao (Potok ili Hadži Sulejmana Tabaka mahala), džamija je ostala bez imama. Da se ne bi zatvorila, Hadži Ali ef. je dugi niz godina obavljao dužnost imama (klanjao akšam i jaciju, a uz

ramazan i teraviju. Nekoliko godina je pred teraviju podučavao mahalsku djecu pa i odrasle imanskim i islamskim šartima. Imam i mualim u Faletićima (kod Sarajeva) dva ili tri puta je preko ljetao morao ići u banju na liječenje. Da džamija u Faletićima ne bi bila zatvorena, Nametak bi sa familijom otišao u Faletiće i dok bi imam bio na liječenju, on bi obavljao imamsku dužnost u mjesnoj džamiji. U nekoliko navrata je obavljao imamsku dužnost i u Dubrovniku, kad bi tamošnji mesdžid ostani bez imama. To bi trajalo po 15-20 dana. Uz imamsku dužnost podučavao je i polaznike vjerske obuke. U istom svojstvu boravio je jednom i u Puli. Dok je Hadži hafiz Ibrahim ef. Trebinjac klanjao hatmom sabah namaz u Hadž ijskoj džamiji (Velik Harč), Hadži Ali ef. je bio njegov stalni džematlija. Kad god Trebinjac nije bio došao, Hadži Ali ef. ga je zamijenio u mihrabu. To je radio i kad bi Trebinjac otišao na godišnji odmor. I poslije smrti Trebinjca, on je još jedno vrijeme klanjao sabah u ovoj džamiji kao imam.

Godine 1940. Nametak je objavio u Glasniku IVZ (br. 7, str. 280-281) članak Nekoliko najčešćih arabizamna u našem svagdašnjem govoru i pismu. U članku je pledirao, izme-u ostalog, i kako bi treblao pravilno prevoditi Kelimei-šhadet. Zalagao se da se on prevodi: *Vjerujem i ispo-vijedam, da je samo jedan Bog - Allah* ili *...da ima samo jedan Bog - Allah*, jer način, kako se kod nas uobičajilo prevoditi Kelimei-šhadet izriče negaciju, koju treba izbjegavati.

Kad se jednom kod nas bude valorizirao i ocjenjivao, pošteno i objektivno, rad naših kulturnih i javnih radnika, zasigurno će i prof. hadži Ali ef. Nametku pripasti mjesto, koje on zaslužuje, što do danas nije bio slučaj.

Obzirom da je prof. Nametak mnoge svoje radove štampao u edicijama, koje su manje pristupačne čitateljima Anala..., u ovoj prilici donosimo popis njegovih radova, objavljenih u Zborniku za narodni život i običaje Južnih Slavena, Jeziku, Narodnom stvaralaštvu i radovima kongresa Saveza folklorista Jugoslavije.

Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena (JAZU, Zagreb): Mostarske muslimanske uspavanke. - Knjiga 28, II, 1932., str. 235-240. Hipokoristici od ličnih muslimanskih imena u Podgorici. - Knjiga 29, II, 1934., str. 238-240.

Jedna narodna pjesma o početku bune na dahije godine 1804.- Knjiga 29, III, 1934., str. 201-206.

Rodoskrvnje. - Knjiga 32, I, 1939., str. 235-237. Atlagići u povijesti i narodnoj tradiciji. - Knjiga 42, 1964., str. 183-216.

Povijest i narodna predaja o feudalnoj porodici Atlagića iz XVII i

XVIII stoljeća, koja je igrala važnu ulogu u životu zapadne Bosne i susjedne Dalmacije. Uz rad su dodate i tri narodne pjesme o Atlagićima, a koje dosad nisu bile objavljene.

Jezik (Zagreb):

Arapska, perzijska i turska imena u našem pismu i izgovoru. - God. III, 1954. - 55., br. 3, str. 74.

Briga Edhema Mulabdića o jeziku. - God. IV, 1955-56., br. 1, str. 18.
Svjetlo ili svijetlo? - God. IV, 1955.-56., br. 3, str. 81.

Gubljenje pluralnih oblika u nazivima mjesta. - God. IV, 1955.-56., br. 4, str. 113.

Jedna zanemarena, a dobra narodna riječ. - God. VI, 1957.-58., br. 2, str. 39. Nazivi za rodbinu i svojtu u Bosni i Hercegovini. - God. VI, 1957.-58., br. 2, str. 73.

Jezik Hasana Kikića. - God. VII, 1958.-59., br. 1, str. 16 i br. 2, str. 41.

Narodni nazivi mjeseci u Bosni i Hercegovini.-0 God. X, 1962.-63., br. 3, str. 83.

Naovamo.- God. XII, 1964.-65., br. 1, str. 18.

Kojega je roda riječ akt i dokumenat.- God. XII, 1964.-65., br. 4, str. 1230.

Jezične mrvice. - God. XIII, 1965.-66., br. 4, str. 124.

Napomene uz turcizme. - God. XV, 1967.-68., br. 1, str. 30.

Kojeg je roda imenica Velež.- God. XV, 1967.-68., br. 2, str. 61.

Osobna imena orijentalnog podrijetla.- God. XXV, 1977.-78., br. 4, str. 124.

Narodno stvaralaštvo - folklor (Beograd):

Nasrudin hodža kojemu se ne smijemo.- 1962., sv. 1-4, str. 19-20.

Jedna stara mostarska narodna pjesma.- 1962., sv. 1-4, str. 91-92.

Gledanje službene Turske na pjevanje narodnih pjesama u Bosni. - 1962., sv. 1-4, str. 244-245.

O Hörmanovoj zbirci narodnih pjesama muslimana u Bosni i Hercegovini.- 1963., sv. 5-8, str. 447-455.

Dva detalja o odnosu narodne pjesme i historije.- 1963., sv. 5-8, str. 512-514.

Prvi folkloristi muslimani u Bosni.- 1964., sv. 9-12, str. 802-806.

Prilog bibliografiji bosanskog Nasrudin hodže.- 1967., sv. 21-24, str. 31-35.

Folklor u Ljetopisu Mula Mustafe Bašeskije.- 1958., sv. 25, str. 187-191.

Relikti dvovjerstva.- 1971., sv. 37-38, str. 65-67.

Primjeri narodnog stvaralaštva.- 1971., sv. 37-38, str. 128-130.

Dresura bosanskih sokolova. - 1972. (oktobar) - 1973. (mart), sv. 44-45, str. 148-152.

Rosnić Paun i Korlatović Uzeir.- 1975., sv. 53-56, str. 216-226.

Muslimanska legenda o čojstvu i junaštvu. - 1975., sv. 53-56, str. 227-228.

Folklor muslimana čapljinske regije. - 1976. - 1977., sv. 57-64, str. 196-204.

Kongres Saveza udruženja folklorista Jugoslavije (SUFJ):

Folklorni materijal u deset godišta „Behara“. - Treći Kongres SUFJ u Crnoj Gori (Cetinje). 1956., str. 65-71.

Izbjegavanje upotrebe muzičkih instrumenata kod bosansko-hercegovačkih muslimana. - Rad VII-og kongresa SUFJ u Ohridu. 1960., str. 359-363.

Folklor užičkih muslimana u Bosnakoј Posavini. - VII kongresu SUFJ u Titovom Užicu. 1961., str. 143-149.

Jedna neštampana pjesma o Smailagi Čengiću i tradicija o Čengićima. - Rad XI-og kongresa SUŽFJ u Novom Vinodolskom. 1964., str. 145-151.

Položaj vanbračnog djeteta u narodnoj poeziji bosansko-hercegovačkih muslimana. - Rad XIII-og kongresa SUFJ u Dojranu. 1966., str. 379-383.

Barjaktari i njihovi zamjenici u junačkim narodnim pjesmama nekih balkanskih naroda.- XIV kongres SUFJ u Prizrenu. 1967., str. 459-649.

Interpretacija epskih narodnih pjesama kod bosansko-hercegovačkih iseljenika u Turskoј.-XV kongres SUFJ u Jajcu. 1968., str. 143-149.

O narodnim poslovicama sačuvanim kod naših iseljenik u Turskoј. - XVII kongres SUFJ u Poreču. 1970., str. 545-549.

Materijali, odnosno referati sa kongresa Saveza udruženjâ folklorista Jugoslavije su štampani obično pod naslovom Rad kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije i pod tim naslovom ih treba i tražiti.

M. Traljić